

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів
(найменування кафедри)

**РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра**

зі спеціальності_8.07072 Фінанси, банківська справа та страхування

за магістерською програмою професійного спрямування
Державні та муніципальні фінанси

за темою:

«Місцеві бюджети в економічній системі держави»

Виконавець:

студентка ЦЗФН

Буряк Лілія Павлівна
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник

кандидат економічних наук, доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Васютинська Людмила Анатоліївна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2019

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах, коли розвиток економіки України потребує макро- і мікроекономічної стабільності на передній план висуваються питання, що пов'язані із забезпеченням стійкості місцевих бюджетів як вагомого чинника стимулювання економічних процесів. Це вимагає зміну вектору бюджетної політики на місцевому рівні у бік забезпечення економічного зростання шляхом активізації бюджетних важелів, що впливають на створення сприятливого інвестиційного клімату, мотивування підприємства до впровадження інноваційних виробничих технологій і формування економічно стійких територіальних громад. Окреслені питання набувають своєї актуальності у сучасний період, коли уряд намагається подолати наслідки воєнного втручання та стабілізувати складні і суперечливі процеси соціально-економічних в економіці.

Мета дослідження. Метою дослідження є науково-теоретичне обґрунтування засад формування та використання місцевих бюджетів, а також розробка пропозицій щодо напрямків вдосконалення місцевих бюджетів у контексті забезпечення стабільного економічного розвитку територій.

Завдання дослідження:

- охарактеризувати особливості та визначити умови функціонування економічних систем як основи розвитку бюджетних відносин на місцевому рівні;
- розкрити економічну сутність місцевих бюджетів;
- визначити роль місцевих бюджетів у забезпеченні економічного потенціалу територій;
- проаналізувати тенденції та визначити проблеми формування доходів місцевих бюджетів;
- провести моніторинг видатків місцевих бюджетів;
- оцінити фактори впливу місцевих бюджетів на економічний розвиток територій;
- обґрунтувати економічні рушії та вектори розвитку місцевих бюджетів;
- надати пропозиції щодо формування резервів зміцнення податкового потенціалу регіонів;
- розробити методичні підходи до аналізу ефективності видатків місцевих бюджетів.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є процес формування доходів та здійснення видатків місцевих бюджетів.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є економічні відносини з приводу формування, розподілу та використання місцевих бюджетів.

Методи дослідження. У ході дослідження використовувалися теоретичні методи наукового пізнання, а саме: діалектика, абстрагування, аналіз і синтез, індукція і дедукція. Емпіричні методи було узято за основу у ході дослідження практики та прагматики розвитку місцевих бюджетів, до яких

належать такі, як спостереження, аналіз динаміка часових рядів, порівняння, графічного відображення кількісних величин. Методи логіки, узагальнення та деталізації використовувалися при розробці пропозицій щодо вдосконалення місцевих бюджетів.

Інформаційна база. Інформаційну базу дослідження формують доробки вітчизняних та зарубіжних авторів в галузі фінансів, зокрема підручники, навчальні посібники, монографії, періодичні наукові видання; законодавчі та нормативні акти, якими є Конституція України, Бюджетний кодекс, Закони України, укази Президента України, Постанови Верховної Ради України, Постанови Кабінету Міністрів України; звіти Міністерства фінансів України і Державної казначейської служби України; статистичні матеріали Державної служби статистики України та Інтернет-ресурси.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (90 найменувань). Обсяг основного змісту роботи складає 89 сторінок, містить 15 рисунків та 15 таблиць.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано тези: Тенденції та проблеми формування дохідної бази місцевих бюджетів // Матеріали міжнародної-науково практичної конференції для студентів, аспірантів та молодих вчених «Реформування фінансово-економічної системи в контексті міжнародного співробітництва» 26 жовтня 2019 року.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретичні основи місцевих бюджетів»** розглянуто: особливості та умови функціонування економічних систем як основи розвитку бюджетних відносин на місцевому рівні; економічну сутність місцевих бюджетів; роль місцевих бюджетів у забезпеченні економічного потенціалу територій;

У другому розділі **«Прагматика та проблематика місцевих бюджетів в економічній системі України»** проаналізовано: тенденції та проблеми формування доходів місцевих бюджетів; видатки місцевих бюджетів; фактори впливу місцевих бюджетів на економічний розвиток територій.

У третьому розділі **«Шляхи вдосконалення місцевих бюджетів в контексті забезпечення стабільного економічного розвитку територій»**

запропоновано:

- збільшити обсяг капітальних видатків, посиливши інвестиційну складову місцевих бюджетів через розширення джерел доходів бюджету розвитку;

- спрямовувати кошти бюджету розвитку на фінансування програм інноваційного спрямування;

- розробити методiku відбору альтернатив при прийнятті управлінських рішень щодо фінансування інвестиційних проектів на регіональному рівні, виходячи з максимізації економічного, соціального і бюджетного ефектів від впровадження конкретного проекту;

- активізувати процес залучення приватних інвестицій для реалізації регіональних програм на основі методології публічно-приватного партнерства;
- сприяти розвитку фондового ринку муніципальних цінних паперів, на місцевому рівні з метою формування додаткових джерел фінансування інфраструктурних проектів для розвитку певної території;
- розробити методичні підходи щодо аналізу ефективності видатків місцевих бюджетів на основі методології оцінки бюджетної послуги, враховуючи думку споживачів цих послуг та аналогові оцінки усереднені оцінки на загальнодержавному рівні.

ВИСНОВКИ

Результатом дипломної роботи є теоретичне узагальнення та нове вирішення наукової проблеми, що виявляється в обґрунтуванні теоретичних засад розвитку місцевих бюджетів в економічній системі, аналізі практики та проблематики місцевих бюджетів в економічній системі України, а також визначенні шляхів вдосконалення управління місцевими бюджетами в контексті стабільного економічного розвитку. Це дозволило сформулювати низку висновків теоретичного та науково-практичного характеру, які відображають вирішення завдань дипломної роботи відповідно до поставленої мети:

1. Встановлено, що форми державного втручання в економіку та бюджетне регулювання стануть ефективнішими, якщо вони будуть ґрунтовані на глибокому аналізі особливостей відтворювальних процесів та матимуть міцне наукове підґрунтя.

2. Визначено ознаки місцевих бюджетів, які відображають його економічний зміст і полягають у: а) визначенні територіальної приналежності місцевого бюджету; б) соціальної спрямованості місцевих бюджетів; в) взаємозв'язку і взаємозалежності бюджетного і економічного потенціалів; г) особливостей бюджетного регулювання; д) законодавчих особливостях щодо визначення повноважень органів влади з формування та виконання місцевих бюджетів.

3) Значущість ролі місцевих бюджетів виявляється у всеохоплюючому впливі останніх на розвиток соціально-економічних процесів, а саме через:

- вплив на економічний розвиток та фінансову стабільність територій;
- бюджетне регулювання як інструмент макроекономічного регулювання і важелі здійснення перерозподільних процесів;
- фінансове забезпечення органів місцевого самоврядування;
- управління бюджетними ресурсами з метою фінансування суспільних благ, які не можуть надаватися ринком.

4. Аналізі практики формування доходів місцевих бюджетів показав, що існують такі проблеми:

- низький рівень власних доходів місцевих бюджетів;
- значна частка трансфертів у доходах місцевих бюджетів;
- місцеві бюджети наповнюються в основному за рахунок закріплених доходів;

- практика формування місцевих податків та зборів в Україні показала, що у зв'язку з проведеними реформами їх значимість зростає.

5. Видатки місцевих бюджетів відіграють основну роль у забезпеченні потреб населення у соціальних послугах. Видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення населення хоча і займають значне місце у загальному обсязі, але встановлено що фінансування видатків соціального спрямування є найбільш нерегульованою. Визначено, що від ступені фінансування економічної діяльності залежить стабільність економіки регіонів. З'ясовано, що видатки на економічну діяльність мають тенденцію до зростання. Однак місцеві бюджети України є бюджетами споживання, де частка поточних видатків коливається за досліджуваній період від 84-93%. Проте позитивним чинником є зниження захищених статей у 2018 р. до 64%.

6. Визначено бюджетні чинники впливу на розвиток економіки регіонів, якими є: а) податкові надходження до місцевих бюджетів України; б) неподаткові надходження до місцевих бюджетів України; в) офіційні трансферти місцевим бюджетам від органів державного управління України; г) інші надходження до місцевих бюджетів України; д) видатки місцевих бюджетів. За цими чинниками здійснено кореляційно-регресійний аналіз з метою встановлено їх вплив ості на валовий регіональний продукт як у цілому по Україні, так і за її регіонами. Із отриманих даних виявлено, що коливання обсягу ВРП у досліджуваних регіонах по-різному зумовлені зміною чинників. Так, протягом досліджуваного періоду (2013-2018 рр.) в Україні спостерігається різний зв'язок між обсягом ВРП та визначеними чинниками.

7. Одним із векторів розвитку місцевих бюджетів з огляду на формування конкурентоспроможного ринкового середовища є фінансування інвестиційної і інноваційної діяльності. Для підтримки економічного розвитку регіонів є сенс застосовувати інструменти державної підтримки галузей економіки. Такий механізм може бути реалізований через відповідні державні цільові програми шляхом здешевлення кредитів залучених як в іноземній, так і національній валюті, в тому числі іноземними фінансовими установами. Це передбачає надання державної підтримки інвестиційних проектів на умовах співфінансування. В такому випадку завдяки бюджетному інвестуванню здійснюється фінансова підтримка реального сектору економіки, органи місцевої влади при цьому лишаються власником майна та майнових прав придбаних за рахунок бюджетних ресурсів.

8. Визначено, що резерви доходів місцевих бюджетів можна збільшити за рахунок: а) налагодження системи інвентаризації землі, що знаходиться у віданні органів місцевого самоврядування певної територіальної громади, що дозволить оптимізувати платежі з плати на землю; б) запровадження повного обліку ресурсів громади (матеріальних, природних, земельних тощо); в) визначення "точок зростання" економічного потенціалу громади (створення нових підприємств, нових робочих місць, розвиток малого та середнього бізнесу тощо).

9. Розроблено методичні підходи до аналізу ефективності видатків місцевих бюджетів, які базуються на: а) визначенні вартості бюджетної

послугу; б) застосуванні порівняльного аналізу ефективності видатків місцевого бюджету з визначенням еталону по Україні; г) здійснення факторного аналізу щодо впливу на ВВП.

АНОТАЦІЯ

Буряк Л. П. «Місцеві бюджети в економічній системі держави»
кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня магістра, 8.07072
«Фінанси, банківська справа, страхування» Одеський національний
економічний університет, м. Одеса, 2019 рік.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є процес функціонування місцевих бюджетів.

У роботі розглядаються теоретичні засади місцевих бюджетів. Досліджується практика та проблематика функціонування місцевих бюджетів в Україні. Пропонуються заходи щодо вдосконалення місцевих бюджетів у забезпеченні економічного розвитку регіонів.

Ключові слова: доходи місцевих бюджетів, видатки місцевих бюджетів; бюджетне регулювання, бюджетні інвестиції.

ANNOTATION

Buriak L. «Local budgets in the state economic system»
Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty, 8.07072 "Finance,
Banking and Insurance" Odessa National University of Economics, Odessa, 2019.

Qualifying work consists of three sections. The object of study is the process of formulating local budgets and their development.

The work contains theoretical principles of functioning local budgets. The practice and problems of local budgets in Ukraine were analyzed. Measures to improve local budgets in ensuring economic development of territories were proposed.

Keywords: revenues of local budgets, expenditures of local budgets; budgetary regulation; budgetary investments.